

Амьтны талаар төрөөс баримтлах бодлого хэрэгжүүлэх арга зам

БОАЖААМ ХҮРЭЭЛЭН БУЙ ОРЧИН, БАЙГАЛИЙН НӨӨЦИЙН
УДИРДЛАГЫН ГАЗРЫН МЭРГЭЖИЛТЭН Н.ЖАМЪЯНХҮҮ

Хамгаалах/ ӨСГӨХ /Амьдрах орчныг тэтгэх

Бодлогыг хэрэгжүүлэх арга зам

- ▶ Тусгай хамгаалалтад авах /монгол бөхөн, цоохор ирвэс/
- ▶ Хориглох, хязгаарлах / Нөөцийн хомсдолд орсон амьтан, тэдгээрийн эд эрхтэн, гаралтай эд зүйл/
  - ▶ Барагшуныг гадаадад гаргахыг хориглох, тарвагыг агнахыг хориглов,
- ▶ Хууль тогтоомж болон Үндэсний хөтөлбөрөөр хамгаалах
  - ▶ Нэн ховор, ховор амьтны үндэсний хөтөлбөр Мазаалай хамгаалах үндэсний хөтөлбөр, Биологийн олон янз байдлын үндэсний хөтөлбөр
- ▶ Амьдрах орчныг тэтгэх
- ▶ Сэргээн, сэлгэн нутагшуулах
- ▶ Зориудын аргаар үржүүлэх тоо толгойг нэмэгдүүлэх
- ▶ Төсөл хөтөлбөрийн хүрээнд хамгаалах
- ▶ Судалгаа шинжилгээ

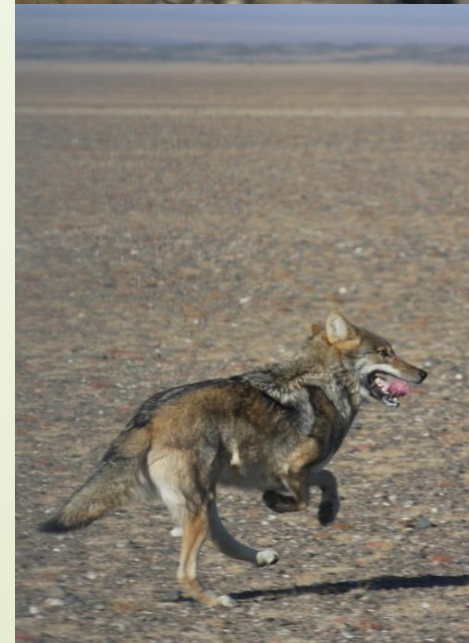
Төрөөс баримтлах бодлого

1. Зохистой ашиглалтыг бий болгох:

Амьтан бол нөхөн сэргээдэг баялаг тул амьтны нөөц даацад тулгуурласан ашиглалтын зохистой, тогтвортой бодлогыг баримтлан агнах, барих жилийн хэмжээ хязгаарыг тогтоон төлбөртэйгөөр боломжит хэмжээгээр агналтыг зөвшөөрөх,

- Тусгай зориулалттай ан
- Үйлдвэрлэлийн зориулалтаар загас барих
- Ахуйн зориулалтаар агнуурын амьтан агнах
- Амьтан тэдгээрийн гаралтай түүхий эд зүйл

/ ШИНЖЛЭХ УХААНЫ ҮНДЭСЛЭЛ ТОО ТОЛГОЙ НӨӨЦИЙН
ҮНЭЛГЭЭГ ХИЙСЭН БАЙХ /

Эрх зүйн орчныг сайжруулах

- Амьтны тухай хууль
- ▶ Амьтны тухай хууль нь
  - ▶ Нэн ховор, ховор амьтны хамгаалал
  - ▶ Амьтны өсгөн үржүүлэл, сэргээн нутагшуулалт
  - ▶ Амьтны ашиглалттай холбогдсон харилцааг зохицуулсан байна.
    - ▶ / 7 төрлийн журам, дүрэм, заавар батлахаар заасан/
    - ▶ / 6 төрлийн зөвшөөрлийг олгохоор заасан/
- Засгийн газрын 2017 оны 339 дүгээр тогтоол
- Хураамжийн БОАЖЯ,
/ нэмэлт өөрчлөлт оруулах төсөл/
- Дүрэм журам

Ховордсон амьтан, ургамал, тэдгээрийн гаралтай эд зүйлийн гадаад худалдааг зохицуулах тухай хууль

➤ CITES

Хөхтөн 14 зүйл
Шувуу 70 зүйл
Мөлхөгч 1 зүйл
Шавж 1 зүйл
Загас 2 зүйл
Ургамал 8 зүйл

CITES CONVENTION ON INTERNATIONAL TRADE IN ENDANGERED SPECIES OF WILD FAUNA AND FLORA
ЗЭРЛЭГ АМЬТАН БА УРГАМЛЫН АЙМГИЙН ХОВОРДСОН ЗҮЙЛИЙГ ОЛОН УЛСЫН ХЭМЖЭЭНД ХУДАЛДААХ ТУХАЙ КОНВЕНЦИ

PERMIT / CERTIFICATE №

EXPORT
 RE-EXPORT
 IMPORT
 OTHER

Original

2. Valid until
Хүчинтэй байх хугацаа

3a. Importer (name and address)
Импортолчийн нэр, хаяг

4. Exporter (name and address, country)
Экспортолчийн нэр, хаяг, улсын нэр

3b. Country of importer
Импортолчийн улсын нэр

5. Special conditions
Тусгай нөхцөл

6. Name, address, national seal/stamp and country of Management Authority
Харьяагаар ажилладаг байгууллагын нэр, хаяг, улсын нэр, улсын тэмдэгт

MINISTRY OF ENVIRONMENT AND TOURISM
Government Building #2
United Nations Street 5/2,
Ulaanbaatar-15160, MONGOLIA
Tel: 976-51-261726
Fax: 976-11-321401
E-mail: mne@mongol.net

For live animals, this permit or certificate is only valid if the transport conditions conform to the Guidelines for Transport of Live Animals or, in the case of air transport, to the IATA Live Animals Regulations.
Арьс амьтан, амьтан, төмөрцөг, олон улсын агаарын тээврийн шалтгааны тусгай журмыг дагуу, бусад төмөрцөгид амьсгалын тавиарыг тусгай агаарын тээврийн шалтгааны тусгай журмыг дагуу ашиглах ёстой.

5a. Purpose of the transaction (see reverse)
Худалдааны зорилго

5b. Security stamp №
Марганы дугаар

7a. SCIENTIFIC NAME (genus and species) AND COMMON NAME OF ANIMAL OR PLANT (Эхлэлтэй ургамал (тарваг зүйл)-ийн болон өвчинийн нэр)	7b. Description of specimens, including identifying marks or numbers (species if fish) (Төлөөллийн бичлэг, төрөл, хэмжээ, дугаар тэмдэгт, амьтдын нэр)	8. Appendix No and source (Амьтдын эхлэлтэй дугаар, эхлэл үүсэл)	9. Quantity (including units) (Төл хэмжээ (төл хэмжээ))	10a. Total imported Quota (Эмхтгэл хэмжээ)
A				
B				
C				

12. Country of origin (Ургамал, амьтдын улсын нэр)	Permit No (Зөвшөөрлийн дугаар)	Date (Ой сар жил)	12a. Country of last re-export (Хүчинтэй байсан улсын нэр)	Certificate No (Зөвшөөрлийн дугаар)	Date (Ой сар жил)	12b. Number of the operation (Төл хэмжээний дугаар)	** or date of acquisition *** (Эмхтгэл хэмжээний өдөр)

Country in which the specimens were taken from the wild, bred in captivity or artificially propagated (only in case of re-export)
Ургамал, амьтан нь мөхөж гарвал, эхлэл авсан төрөл, төрөл авсан (зөвхөн дахин эхлүүлэх үед)

Only for specimens of Appendix I species bred in captivity or artificially propagated for commercial purposes (зөвхөн дахин эхлүүлэх үед зөвхөн бэлтгэх зорилгоор, тарвагныг зөвхөн худалдааны зорилгоор эхлүүлэх үед)

For pre-Convention specimens (Хүчинтэй байсан улсын нэр өмнө үйлдсэн амьтан)

13. THIS PERMIT IS ISSUED BY:
Зөвшөөрлийг бэлтгэж өгсөн:

Stamp

Security stamp, signature and official seal
Баталгаанг марх, гарын үсэг, тэмдэг

Place (Ой сар жил)

Date (Ой сар жил)

14. EXPORT ENDORSEMENT:
Эхлэл, тэмдэгт, баталгааны тэмдэгт

Block (Блок)	Quantity (Төл хэмжээ)
A	
B	
C	

15. Bill of Lading/Air Waybill Number
Агаарын тээврийн шалтгаан

Port of Export (Экспортолчийн Базар)	Date (Ой сар жил)	Signature (Гарын үсэг)	Official stamp and title (Тэмдэгт)

CITES PERMIT / CERTIFICATE №

Байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн тухай хууль

- 17 дугаар зүйл 17.1. Ан амьтны нөөц ашигласны төлбөрийн доод, дээд хязгаарыг дараах байдлаар тогтооно:
- 17.1.1. үйлдвэрлэл, соёл, шинжлэх ухааны зориулалтаар барьсан загасны төлбөрийг килограмм тутамд 700-1000 төгрөгөөр;
- 17.1.2. ахуйн, үйлдвэрлэл, соёл, шинжлэх ухааны зориулалтаар агнасан бусад ан амьтны төлбөрийг тухайн ан амьтны толгой тутмын экологи-эдийн засгийн үнэлгээний 20-40 хувиар;
- 17.1.3. ан амьтныг амьдаар барьж эзэмшин, гаршуулан үржүүлж эмийн болон бусад түүхий эд бэлтгэж ашигласны төлбөрийг уг түүхий эдийн борлуулалтын орлогын 10-20 хувиар;
- 17.1.4. ан амьтныг амьдаар нь төрөөс худалдан авч өмчилсний төлбөрийг тухайн ан амьтны толгой тутмын экологи эдийн засгийн үнэлгээний 90-100 хувиар;
- 17.1.5. гадаадын иргэнд агнуулсан ан амьтны нөөцийн төлбөрийг тухайн ан олзворын гадаад зах зээлийн тухайн үеийн үнэ буюу эрх бүхий байгууллагаас тогтоосон жишиг үнийн 80-90 хувиар;
- 17.1.6. амьдаар нь гадаад оронд гаргасан ан амьтны төлбөрийг гадаад зах зээлийн тухайн үеийн үнэ буюу эрх бүхий байгууллагаас тогтоосон жишиг үнийн 80-90 хувиар.

Улсын тэмдэгтийн хураамжийн тухай хууль

- 21.1.30.хувиргасан амьд организм экспортлох, импортлох, дамжин өнгөрүүлэх зөвшөөрөл олгоход 1 200 000-3 000 000 төгрөг.
- 21.1.31.ахуйн зориулалтаар шувуу агнах, загас барих зөвшөөрлийн хураамжийг нэг удаагийн эрхийн бичигт 8000-10000 төгрөг;
- 21.1.32.ахуйн зориулалтаар агнах бусад ан амьтны зөвшөөрлийн хураамжийг тухайн ан амьтны экологи-эдийн засгийн үнэлгээний 20-40 хувиар;
- 21.1.33.байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн тухай хуулийн 17.1.1-17.1.4 заасан ан амьтныг агнах, барих зөвшөөрлийн хураамжийг тухайн ан амьтны экологи- эдийн засгийн үнэлгээний 2-4 хувиар;
- 21.1.34.байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн тухай хуулийн 17.1.5-д заасан ан амьтныг агнах зөвшөөрлийн хураамжийг тухайн ан олзворын гадаад зах зээлийн тухайн үеийн үнэ буюу эрх бүхий байгууллагаас тогтоосон жишиг үнийн 20-30 хувиар;
- 21.1.35.байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн тухай хуулийн 17.1.6-д заасан ан амьтныг барих зөвшөөрлийн хураамжийг гадаад зах зээлийн тухайн үеийн үнэ буюу эрх бүхий байгууллагаас тогтоосон жишиг үнийн 5-8 хувиар.

Амьтны тухай хуулийг дагалдан гарах дүрэм журам

“8.3. Зөвшөөрөл, гэрчилгээ олгох журам болон загварыг байгаль орчны асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн батална.”

Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайдын 2015 оны 01 дүгээр сарын 23-ны өдрийн а-26

/Гэрчилгээний загвар шинэчлэн батлах тухай/

Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайдын 2017 оны А/75 дугаар тушаалаар батлагдсан ЗАГВАР БАТЛАХ ТУХАЙ

/Ахуйн зориулалтаар ан амьтан агнах, барих эрхийн бичиг, гарал үүслийн тодорхойлолтын загвар/

2. Хууль бус агнуурт хэрэглэгдэх арга хэрэгслийн импортын худалдаа болон дотоод худалдааг хязгаарлах арга хэмжээг авах,

Тухайлбал : хавхыг импортоор оруулж ирэхийг хориглохоор кодчилсон барааны жагсаалтад оруулах саналыг ГЕГ-т хүргүүлсэн.

Амьтны экологи эдийн засгийн үнэлгээ хэмжээг зохистой хэмжээнд хүргэх, агнуурын төлбөр, хураамжийн хэмжээг тухайн амьтны экологи эдийн засгийн үнэлгээтэй уялдуулан зохистой хэмжээгээр тогтоох

- ▶ /зарим амьтны төлбөр, хураамж өндөр тул хулгайгаар агналт их/
- ▶ Хөхтний экологи эдийн засгийн үнэлгээг тогтоох аргачлал боловсруулж батлуулах,

Мэдээллийг ил тод, бодит байдлаар хүргэх:

1. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЭДЭЭЛЛИЙН САН

/ www.eic.mn /

2. ШУА Ерөнхий болон сорилын биологийн хүрээлэнгийн цахим хуудас

/ www.igeb.ac.mn /

3. WWF, WCS, ZSL, WCSS

4. Хууль тогтоомжийн сургалтыг орон нутагт хийх, Аймаг- Сум- Баг-Агнуурын бүс нутаг

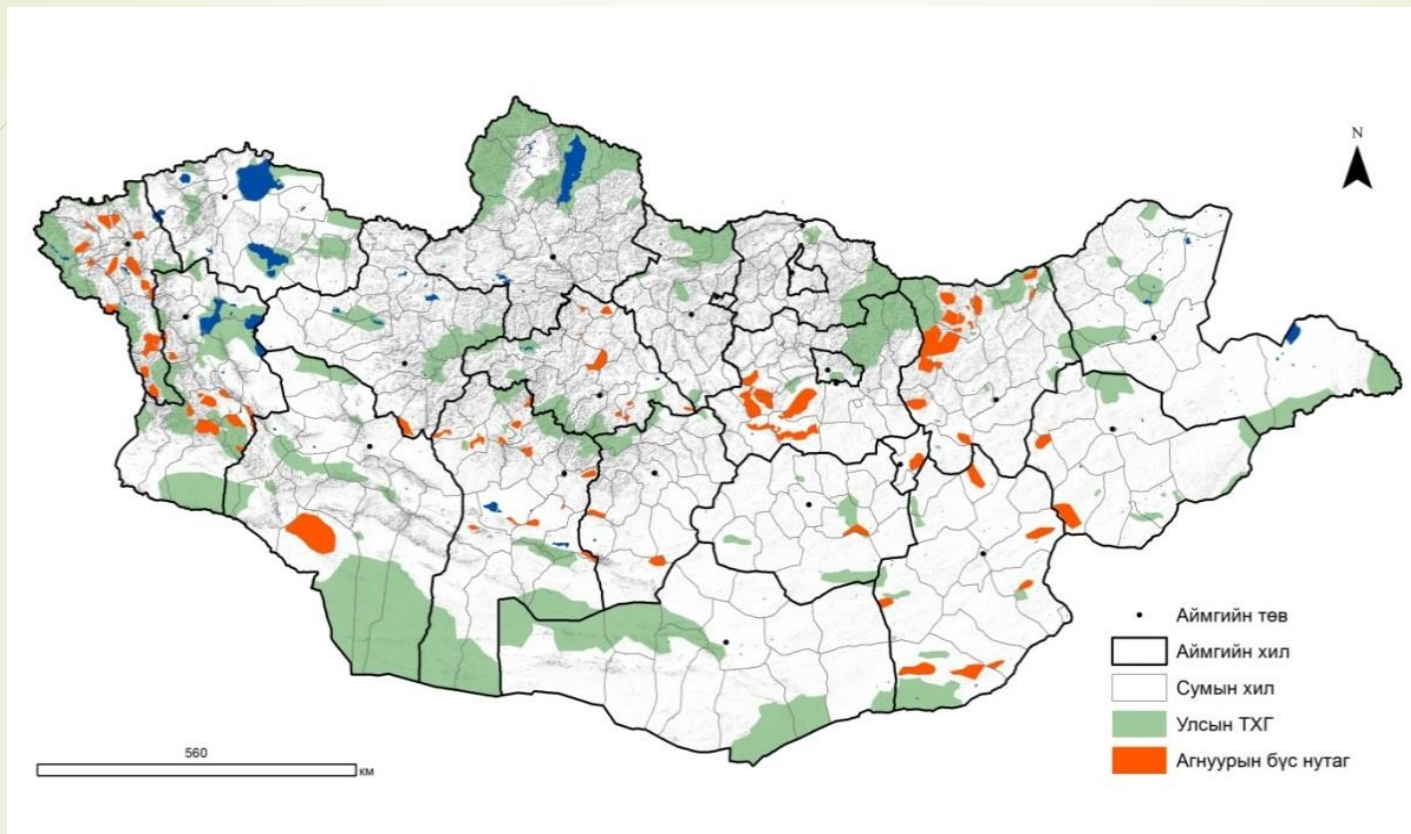
5. Шинжлэх ухааны үндэслэлтэй зөв мэдээллийг өгөх

**ХУУЛЬ БУС АГНУУРТ ӨРТӨЖ БУЙ АМЬТНЫ ЭД ЭРХТЭНГ ЭМЧИЛГЭЭНИЙ
ЗОРИУЛАЛТААР,**

1. Байгаль орчны мэдээллийн сан /зөрчлийн мэдээлэл/

2. Бусад байгууллага ХЗДХЯ, ШЕЗ, ГЕГ, УПЕГ, ЦЕГ,

Агнуурыг зөвхөн агнуурын бүс нутагт явуулах

2012-2015 онд нийт 25 нөхөрлөл, орон нутгийн 7 төрийн бус байгууллага, 11 аж ахуйн нэгж, нийт 68 агнуурын бүс нутгийн менежментийг гэрээгээр хариуцан ажиллаж байна.

Хууль бус агнуур, худалдааг зогсооход урамшууллын тогтолцоог сайжруулах,

- /Амьтны тухай хуулийн 15 хувийг олгохоор заасан боловч олгох журам, эх үүсвэр тодорхойгүй байдаг, Төсвийн тухай хуулиар 2013 он-төрийн сангаас шууд гаргахыг хориглодог, Энэ журмыг шинэчлэх ажиллагаа явагдаж байна. /

9. Галт зэвсэг, сумны импорт хэрэглээг хязгаарлах

/ БОАЖ яам ХЗДХ яам/

Хэрэгжүүлж буй арга хэмжээ

- ▶ Аймаг, сумын амьтны нөөц даацад тулгуурласан зохистой, тогтвортой үйл ажиллагааг явуулах агнуурын бүс нутгуудыг байгуулж байна.
- ▶ Тархац нөөцийн судалгааг хийлгэж байна.
- ▶ Сэргээн болон сэлгэн нутагшуулалт хийж байна.
- ▶ Агнуурын үйл ажиллагааг зөвхөн агнуурын бүс нутагт явуулах эрх зүйн орчныг бүрдүүлэв.
- ▶ Хохирогч, иргэний нэхэмжлэгчээр оролцож байна.

- Агнуурын бүс нутгийн хариуцан хамгаалагчийг тогтоож байна.
- Хууль бус **агнуураас** гадна тэдгээрийн тээвэрлэлт, хадгалалт, дотоод гадаадын худалдааг хориглохоор эрүүгийн хариуцлага хүлээлгэх эрх зүйн орчныг бий болгосон.
  - - *Амьтны тухай хуулийн 35.3,*
  - - *Эрүүгийн хуулийн 24*

ХУУЛЬ БУС АГНУУР, ХУДАЛДАА

1. Амьтны тухай хуулийн 9 дүгээр зүйлд заасан хориглосон хугацаанд:
2. Амьтны тухай хуулийн 10 дугаар зүйлд заасан хориглосон арга хэлбэрээр:
3. Хуульд зааснаас бусад зориулалтаар:
  - ▶ Нэн ховор амьтныг *Амьтны тухай хуулийн 7 зүйл*
- зөвхөн шинжлэх ухааны зориулалтаар тусгай зөвшөөрлөөр

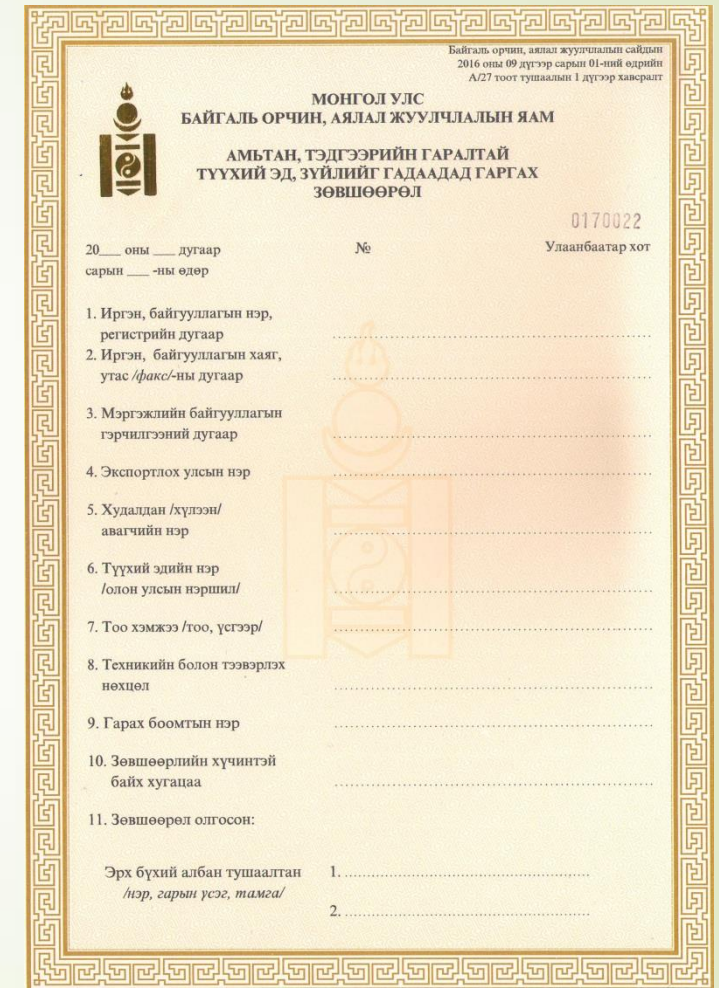
- Ховор амьтан /Засгийн газрын 2012 оны 7 дугаар тогтоол/
- спорт, олзворын зориулалтаар тусгай
зөвшөөрөлтэйгөөр

- эрдэм шинжилгээний зориулалтаар
зөвшөөрөлтэйгөөр

4. Эрх бүхий этгээдээс олгосон зөвшөөрөлгүйгээр амьтан агнасан, барисан тохиолдолд хууль бус агнуур болж байна.

5. Тусгай хамгаалалттай газарт

- ▶ Улсын тусгай хамгаалалттай газарт амьтан агнахыг хориглоно.
  - ан амьтны тооллого, тэдгээрийн тоо, нас, хүйс, сүргийн бүтцийг зохицуулах үйл ажиллагааг батлагдсан хөтөлбөр, аргачлалын дагуу явуулахад тусгай зөвшөөрлийн үндсэн дээр агнаж болохоор байна.
/Тусгай хамгаалалттай газар нутгийн тухай хуулийн 12.3/

Хууль бус агнуур, худалдаанд түгээмэл өртдөг амьтан:

- монгол бөхөн /эвэр, туурай/
- халиун буга /цусан эвэр, чив, мах, арьс/
- зэрлэг гахай /элэг, мах, соёо, арьс/
- хүрэн баавгай /сарвуу, доньд, арьс/
- монгол тарвага /мах, арьс/
- идлэг шонхор /амьдаар /
- загас /экспортлох /

1. Хууль бус агнуур:

- 2015-2016 онд 10 хулан, 1 цоохор ирвэс, 6 монгол бөхөн, 1 хандгай, 5 буга, 2 хүдэр, 2 хар сүүлт, 2 бор гөрөөс, 18 цагаан зээр, 2 чоно, 750 тарвага

2. Амьтан тэдгээрийн гаралтай
хууль бус худалдаа:

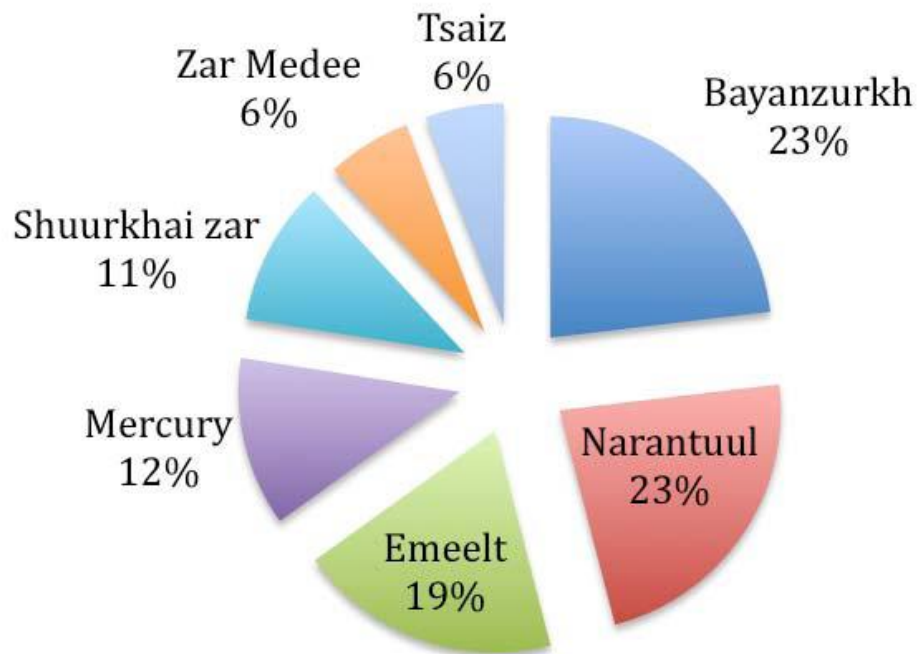
- 65 бугын яасан эвэр, 12
чоно, 4 үнэгэний арьс, 21
хярсны арьс, 79 бөхөнгийн эвэр

/Байгаль орчны төлөв
байдлын тайлан 2015-2016 он /

“Амьтдын гаралтай эд зүйлсийн хууль бус худалдаа” судалгаа (WCS)2010

Observations of Wildlife Trade by Market, December 2007 to February 2008 (n=676)

3. Хууль бус экспорт:

- 9 идлэг шонхор шувуу, 121
толгой булуу цагаан, 5 ердийн
цулбуурт загас, 4 туулай, 502
монгол ногтруу ногтруу
шувуу

Цаашдын төлөвлөгөө

- ▶ Бүх аймгийн ерөнхий агнуур зохион байгуулалтыг хийлгэж агнуурын бүс нутгийг байгуулах
/ахуйн, үйлдвэрлэлийн, спорт болон олзворын агнуур/
- ▶ Амьтны тархац, тоо толгой нөөцийн судалгааг хийх
- ▶ Сэргээн нутагшуулах арга хэмжээг авах
- ▶ Амьдрах орчныг сайжруулах арга хэмжээг авах
- ▶ Хууль бус агнуур, худалдаатай тэмцэхэд төрийн байгууллагуудын хоорондын уялдааг сайжруулах, мэдээллийн нэгдсэн урсгалыг бий болгох, */зөвшөөрөл олголтын цахим, мэдээлэл солилцоход хялбар байдлаар шийдвэрлэх/*
- ▶ Хураагдсан амьтны эд, эрхтэнг прокурор болон цагдаагийн байгууллагын сургалтын материаллаг баазыг нэмэгдүүлэхэд хэрэглэх
- ▶ Хамтарсан сургалтыг зохион байгуулах */мөрдөн байцаагч, прокурор, шүүгч, гаалийн болон хяналтын байцаагч нарт /*
- ▶ Хууль сурталчилгааны ажлыг хийх,

Анхаарал хандуулсанд баярлалаа

